

2017-10-05

Hans Strandlund

Till
Regionstyrelsen för svar
Regionfullmäktige för kännedom

Granskning av regionens arbete utifrån FN:s barnkonvention

Revisorerna i Region Västmanland har givit PwC i uppdrag att genomföra en granskning utifrån barnkonventionen där revisionsfrågan är följande: Är regionstyrelsens styrning och uppföljning avseende barnkonventionen ändamålsenlig och säkerställs att barnkonventionen beaktas och tillämpas?

Efter genomförd granskning är vår övergripande bedömning att regionstyrelsen delvis har en ändamålsenlig styrning och uppföljning och att det delvis säkerställs att barnkonventionen beaktas och tillämpas. Vi gör bedömningen att det finns flera positiva aspekter i hur regionstyrelsen har tagit sig an frågan, exempelvis genom förekomsten av aktuella och relevanta styrdokument, utbildning av ett stort antal barnrättspiloter inom organisationen och arbetet med att årligen upprätta en barnbokslut. De brister som har noterats kan framförallt härledas till bristande implementering i organisationens olika delar. Sammantaget är det viktigaste medskicket från granskningens resultat att åtgärder behövs för att säkerställa att barnkonventionen får genomslag i alla delar av organisationen.

Iakttagelser och bedömningar framgår i bifogad rapport. Revisorerna önskar svar från regionstyrelsen senast 2018-01-31.

FÖR REGIONENS REVISORER

Hans Strandlund
Ordförande

Elisabeth Löf
Revisor

2017 -10- 09

Dnr... *RV171691-2*

Revisionsrapport

Granskning av regionens arbete utifrån FN:s barnkonvention

Region Västmanland

*Tobias Bjöörn,
Certifierad kommunal
revisor*

*Joanna Hägg
Linnea Grönvold*

September 2017

pwc

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
1. INLEDNING	3
1.1. BAKGRUND	3
1.2. SYFTE OCH REVISIONSFRÅGA.....	3
1.3. KONTROLLMÅL	3
1.4. AVGRÄNSNING OCH METOD.....	3
2. IAKTTAGELSER OCH BEDÖMNINGAR.....	5
2.1. STYRNING OCH MÅL PÅ OMRÅDET.....	5
2.1.1. Övergripande styrande dokument	5
2.1.2. Styrning, roller och ansvar.....	8
2.1.3. Bedömning.....	11
2.2. BARNETS BÄSTA I ARBETS- OCH BESLUTSPROCESSER.....	11
2.2.1. Iakttagelser	11
2.2.2. Bedömning.....	13
2.3. KÄNNEDOM OCH UTBILDNING	13
2.3.1. Iakttagelser	13
2.3.2. Bedömning.....	15
2.4. FORMER FÖR DIALOG OCH INFLYTANDE FÖR BARN OCH UNGDOMAR	15
2.4.1. Iakttagelser	15
2.4.2. Bedömning.....	17
2.5. UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING	17
2.5.1. Iakttagelser	17
2.5.2. Bedömning.....	19

Sammanfattning

Revisorerna i Region Västmanland har givit PwC i uppdrag att genomföra en granskning utifrån barnkonventionen där revisionsfrågan är följande: Är regionstyrelsens styrning och uppföljning avseende barnkonventionen ändamålsenlig och säkerställs att barnkonventionen beaktas och tillämpas?

Efter genomförd granskning är vår övergripande bedömning att regionstyrelsen delvis har en ändamålsenlig styrning och uppföljning och att det delvis säkerställs att barnkonventionen beaktas och tillämpas. Vi gör bedömningen att det finns flera positiva aspekter i hur regionstyrelsen har tagit sig an frågan, exempelvis genom förekomsten av aktuella och relevanta styrdokument, utbildning av ett stort antal barnrättspiloter inom organisationen och arbetet med att årligen upprätta en barnbokslut. De brister som har noterats kan framförallt härledas till bristande implementering i organisationens olika delar. Sammantaget är det viktigaste medskicket från granskningens resultat att åtgärder behövs för att säkerställa att barnkonventionen får genomslag i alla delar av organisationen.

I tabellen nedan återfinns vår bedömning för respektive kontrollmål.

Kontrollmål	Kommentar
<i>Finns en tydlig styrning som säkerställer att barnkonventionen beaktas?</i>	Delvis uppfyllt
<i>Finns det tydliga mål och styrdokument för regionens verksamhet, som tar fasta på barnkonventionens artiklar?</i>	Uppfyllt
<i>Finns former för hur barnets bästa tillvaratas i arbets- och beslutsprocesser?</i>	Delvis uppfyllt
<i>Vilken kännedom finns om barnkonventionen och har någon utbildning skett i ämnet?</i>	Delvis uppfyllt
<i>Finns former för dialog och inflytande för barn och ungdomar?</i>	Delvis uppfyllt
<i>Vilken uppföljning och utvärdering finns på området?</i>	Delvis uppfyllt

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Sverige har åtagit sig att följa FN:s konvention om barnets rättigheter som antogs av FN:s generalförsamling 1989. I prop. 1997/98:182 *Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige* sägs att kommuner och landsting bör inrätta system för att kunna följa hur barns bästa förverkligas. Under 2010 fattade riksdagen beslut om en ny, utvecklad strategi i frågan, *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*, i syfte att stärka barnets rättigheter inom alla berörda områden och verksamheter på statlig, regional och lokal nivå. Regeringen har aviserat att de vill göra barnkonventionen till svensk lag. En statlig utredning (SOU 2016:19) som levererades under 2016 föreslog att barnkonventionen blir svensk lag. Regeringen har nyligen meddelat en avsikt att göra barnkonventionen till lag från 2020.

Revisorerna i Region Västmanland har utifrån väsentlighet och risk funnit det relevant att under 2017 granska styrningen och uppföljningen kring barnkonventionen.

1.2. Syfte och Revisionsfråga

Granskningen ska besvara följande revisionsfråga:

- Är regionstyrelsens styrning och uppföljning avseende barnkonventionen ändamålsenlig och säkerställs att barnkonventionen beaktas och tillämpas?

1.3. Kontrollmål

- Finns en tydlig styrning som säkerställer att barnkonventionen beaktas?
- Finns det tydliga mål och styrdokument för regionens verksamhet, som tar fasta på barnkonventionens artiklar?
- Finns former för hur barnets bästa tillvaratas i arbets- och beslutsprocesser?
- Vilken kännedom finns om barnkonventionen och har någon utbildning skett i ämnet?
- Finns former för dialog och inflytande för barn och ungdomar?
- Vilken uppföljning och utvärdering finns på området?

1.4. Avgränsning och metod

Granskningen sker övergripande och avgränsas till att omfatta regionstyrelsens styrning och ledning på området.

Genomgång har gjorts av relevanta, centrala styrande dokument och genomförda uppföljningar, exempelvis program och handlingsplan för barnkonventionen, checklistor och verksamhetsplaner.

Intervjuer har genomförts med:

- Barnrättsstrateg och barnrättsombud som utgör den centrala barnrättsgruppen, CBG
- Samtliga medlemmar i styrgruppen för barnrättsfrågor (8 inklusive centrala barnrättsgruppen, CBG)
- Kommunikationsdirektör
- Verksamhetsutvecklare inom vuxenpsykiatri
- Barnrättspilot inom medicinkliniken
- Verksamhetschef för kirurgkliniken
- Klinikchef för barnkliniken

En enkätundersökning har även genomförts, riktad till regionens 52 barnrättspiloter¹. Den webbaserade enkäten bestod av 12 frågor bland annat barnrättspiloternas roll och inflytande men också hur enheten arbetar för att uppmärksamma barnrättsperspektivet. Sammanlagt svarade 26 barnrättspiloter på enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 50 procent.

Då endast hälften av barnrättspiloterna har besvarat enkäten kan vi dessvärre inte dra slutsatser kring representativiteten i erhållna svar. Däremot kan enskilda svar användas som exempel på uppfattningen ute i organisationen och användas för att identifiera delar som brister.

De intervjuade har givits möjlighet att sakgranska ett utkast av rapporten.

¹ Verksamhetschefer utser barnrättspiloter inom sin verksamhet. Barnrättspiloterna har i uppdrag att delta i utbildning samt informera och vidareutbilda medarbetare för att bidra till att barnkonventionen efterlevs.

2. *Iakttagelser och bedömningar*

2.1. *Styrning och mål på området*

2.1.1. *Övergripande styrande dokument*

Nedan redogör vi kortfattat för de övergripande styrande dokument vi tagit del av som berör barnperspektivet.

År 2008 beslutade Landstinget Västmanland att i sin budget- och flerårsplan att barnkonventionen skulle införlivas i alla landstingsfinansierade verksamheter. År 2013 togs en riktlinje fram som gällde för åren 2013-2015. I februari år 2016 togs ett *Program för barnkonventionen* fram där det framgår vad regionen ska åstadkomma och vilka mål de ska leva upp till. Syftet med programmet är att samtliga regionsfinansierade verksamheter har samma utgångsläge och mål för arbetet med Barnkonventionen.

Barnperspektivet ska finnas i verksamhetsplaner så att:

- Barnets rättigheter beaktas i beslut
- Kompetens finns för att verka för barns bästa
- Alla medarbetare inspireras till att utveckla lyhördhet och respekt för barns och ungas synpunkter
- Miljön där barn vistas är anpassad till barns behov

I programmet anges regionens övergripande mål och målområden för barnkonventionen. Det övergripande målet är att: *Alla från politik till verksamheter som arbetar där barn befinner sig, direkt eller indirekt, ska genomföra att ha barnets rättigheter och bästa i åtanke.*

Respektive målområde utgår från barnkonventionen huvudartiklar. Målområdena är följande:

- Inget barn får kränkas eller diskrimineras i de landstingsfinansierade verksamheterna.
- I alla beslut där barn, direkt eller indirekt, är berörda ska hänsyn tas till barnets bästa.
- Alla barn som är närstående ska uppmärksammas och få den information, råd och stöd de har rätt till.
- Landstinget Västmanland ska ha en miljö anpassad för barns behov överallt där barn vistas.

Enligt programmet ska det som genomförts avseende barnkonventionen redovisas i ett barnbokslut. Där ska måluppfyllelsen men även goda exempel från verksamheterna redovisas.

Utifrån programmet för barnkonventionen har en *Handlingsplan för 2016-2018* tagits fram. Syftet med handlingsplanen är att bryta ner programmet i aktiviteter för att nå

målen. Handlingsprogrammet vänder sig till samtliga chefer och medarbetare på alla nivåer inom regionen.

Målområden med tillhörande aktiviteter. (Urklipp från Handlingsplanen)

1 Barns rättigheter (artikel 2)			
Mål	Inget barn får kränkas eller diskrimineras i våra verksamheter.		
Aktivitet	Utförare	Ansvarig	Klart
Starta utbildning till barnrättspiloter i egen regi	Centrala barnrätts Gruppen (CBG)	Kommunikationsdirektör	2016-12
Öka kompetens om Barnkonventionen hos medarbetare	Barnrättspiloter	CBG	Ständigt pågående
Utbilda nya förtroendevalda i barnkonventionens grundregler	Ingår i allmänna utbildningen av förtroendevalda. (CBG)	Sekretariatet	Ständigt pågående
Införa avsnitt om barnkonventionen i introduktionsutbildningar	CBG	Barnrättsstrateg	Ständigt pågående
2 Barns bästa (artikel 3)			
Mål	Alla beslut där barn, direkt eller indirekt, är berörda ska hänsyn tas till barnets bästa.		
Aktivitet	Utförare	Ansvarig	Klart
Arbeta systematiskt med att använda checklistan "Barnkonsekvensbeskrivning inför beslut" i Landstingsstyrelse och Fullmäktige	Utre-dare/motsvarande	Administrativ chef	2015-12 Ständigt pågående
Informera och motivera samtliga verksamheter om vikten av att fråga efter barnets åsikt och hur bedöma beslut utifrån barns bästa	CBG	Barnrättsstrateg	Ständigt pågående
Registrera KVÅ kod vid orosanmälan GD008	Den medarbetare som gör anmälan	Respektive verksamhetschef	2017-12
3 Barns rätt till liv och utveckling (artikel 6)			
Mål	Alla barn som närstående ska uppmärksammas och få den information de har rätt till.		
Aktivitet	Utförare	Ansvarig	Klart
Införa modellen "Barn som närstående" i samtliga verksamheter	CBG	Barnrättsstrateg	2017-12
Införa system för vem som frågar om det finns barn som närstående till patienter enligt ovan	CBG	Verksamhetschefer	2015-12-31
Dokumentera angående barn i basinformation i Cosmic	Varje medarbetare som får information från patienten	Respektive verksamhetschef	2017-12
Registrera KVÅ koder DU055, DU056 och DU057	Den medarbetare som har samtalet	Respektive verksamhetschef	2017-12
4 Barnets inflytande (artikel 12)			

Mål	Landstinget Västmanland ska ha en miljö anpassad för barns behov överallt där barn vistas.		
Aktivitet	Utförare	Ansvarig	Klart
Införa så kallade barnronder för bättre barnmiljö	CBG	Barnrättsstrateg	2017-12
Införa barnpanel	CBG	Kommunikationsdirektör	2018

Uppföljning i Barnbokslut			
Mål	Årlig redovisning i barnbokslut		
Aktivitet	Utförare	Ansvarig	Klart
Motivera att genomföra samtliga aktiviteter	CBG	Barnrättsstrateg	Ständigt pågående
Insamlande av data kontinuerligt under året	CBG	Barnrättsstrateg	Ständigt pågående

Vi har även tagit del av sex barnchecklistor, som togs fram under 2014. Checklistorna är ett verktyg för verksamheterna att se till barnets bästa och leva upp till barnkonventionen.

- *Checklista 1* berör barn och unga som patient och brukare. Checklistan riktar sig till ledning och medarbetare att "checka av" hur verksamheten arbetar för att utveckla metoder att utifrån barnperspektivet för barn som är patienter.
- *Checklista 2* handlar om barn som besökare och närstående. Checklistan riktar sig till alla verksamheter som möter barn och ungdomar. Verksamheterna kan "checka av" hur de arbetar för att t.ex. utveckla rutiner för att ge besökande barn och ungdomar i egenskap av närstående den information och det stöd som behövs.
- *Checklista 3* riktar sig till chefer och ledare. Checklistan ger exempel på vilka av barnkonventionens intentioner som chefer kan inkludera i styrkort och verksamhetsplaner.
- *Checklista 4* beskriver barnkonsekvensbeskrivning vid beslut. När en verksamhet tar ett beslut som påverkar barn och ungdomar ska denna checklista användas.
- *Checklista 5* är en barnkonsekvensbeskrivning som ska användas av fullmäktige och styrelsen vid beslut. Checklistan ska ingå som underlag vid alla beslut som påverkar barn och ungdomar.
- *Checklista 6* berör barn och unga som kultur och kollektivtrafikanvändare. Checklistan riktar sig till ledning och alla medarbetare och hur de utifrån sina roller bland annat ska utveckla former för bemötande och samtal med barn, samt att barn ska bli delaktiga och får lämna synpunkter utifrån barnets sätt att se på tillgänglighet till kultur och kollektivtrafik.

Programmet, handlingsplanen och checklistorna finns för alla medarbetare att tillgå i regionens ledningssystem *Centuri*. Barnrättspiloterna får också ta del av dokumenten vid utbildningstillfälle.

Vid intervjuer framkom att de dokument som finns innehåller intentioner som inte fungerar som det var tänkt och som måste förändras. Den centrala barnrättsgruppen har för avsikt att framöver revidera styrdokumentet. Ett exempel är att checklistorna som inte används i den utsträckning som det var tänkt. Under granskningen har vi efterfrågat underlag från de ärenden/beslut under det senaste året där checklista 5 har använts av regionstyrelsen eller regionfullmäktige. Enligt uppgift har inte fullmäktige eller styrelsen använt checklistan någon gång under det senaste året. Utifrån intervjuerna är bilden att det finns bristande kännedom om checklistorna. I regionens ärendemall finns en punkt om konsekvenser för invånare, och där finns barn som en specificerad målgrupp. Det finns dock frågetecken från de vi varit i kontakt med om hur väl dessa analyser genomförs.

På de utvalda klinikerna hänvisas till det regiongemensamma dokumentet i första hand och det material som finns i ledningssystemet. Inom Vuxenpsykiatri finns även en egen instruktion som syftar till att ge vägledning i att bäst se till att barn som är närstående till patienter i vuxenpsykiatri får den information, råd och stöd de har rätt till enligt Hälso- och sjukvårdslagen, med hänvisning till barnkonventionen. På övriga tre tillfrågade kliniker finns inga andra dokument än de regiongemensamma. Ledningssystemet och informationen däri uppfattas vara bra och enkel att hitta men det nämns även att inte alla har tillgång till innehållet i ledningssystemet.

2.1.2. Styrning, roller och ansvar

I syfte att kunna driva arbetet med att införa barnkonventionen framåt ur ett strategiskt perspektiv liksom ur ett verksamhetsperspektiv har en särskild organisation inrättats, så att alla organisatoriska nivåer inom regionen deltar i arbetet. Regionstyrelsen har det övergripande ansvaret. Organisationen beskrivs enligt följande i programmet för barnkonventionen:

Ledning:	Regionstyrelsen
Styrgrupp:	Två förtroendevalda från politiska majoriteten. En förtroendevald från politiska oppositionen. 6 tjänstemän där barnrättsstrategen ingår.
Högst ansvarig tjänsteman:	Regiondirektören
Uppdraget delegerat till:	Av regiondirektören utsedd person
Strategisk stödfunktion:	Centrala Barnrätts Gruppen (CBG) som leds av barnrättsstrateg

På central nivå inom regionen finns en roll som *barnrättsstrateg*. Barnrättsstrategen är regionens sakkunnig avseende barn och ungas rättigheter och i frågor kring barnperspektivet. Strategen ska samverka med av regiondirektören utsedd person och den politiska ledningen för att möjliggöra att barnkonventionen beaktas i politiska beslut. Barnrättsstrategens uppgifter är bland annat att:

- Göra barnkonventionen känd i verksamheten
- Samordna barnrättsombuden
- Checka barnkonventionen inför beslut
- Kartlägga hur arbetet utifrån barnkonventionen framskrider

CBG deltar i styrgruppsmötena som hålls kvartalsvis. Vid mötena rapporterar den centrala barnrättsgruppen om det pågående arbetet och diskussioner hålls kring vilka åtgärder som bör vidtas för att barnkonventionen ska implementeras i regionen.

Idag tillhör CBG verksamhetsområdet Centrum för kommunikation. Under året har en omorganisation påbörjats och från och med 1 september 2017 kommer de tillhöra en ny avdelning: Centrum för regional utveckling. Inom avdelningen kommer flera områden såsom integration, funktionsnedsättning, jämställdhet, HBTQ och miljö samlas tillsammans med barnrättsfrågorna. Under våren har mycket tid tagits från strategernas arbete för att förbereda för omorganisationen. Enligt intervjuade kommer inte rollerna inom verksamheterna förändras markant utan främst den organisatoriska tillhörigheten.

Verksamhetsnära organisation:

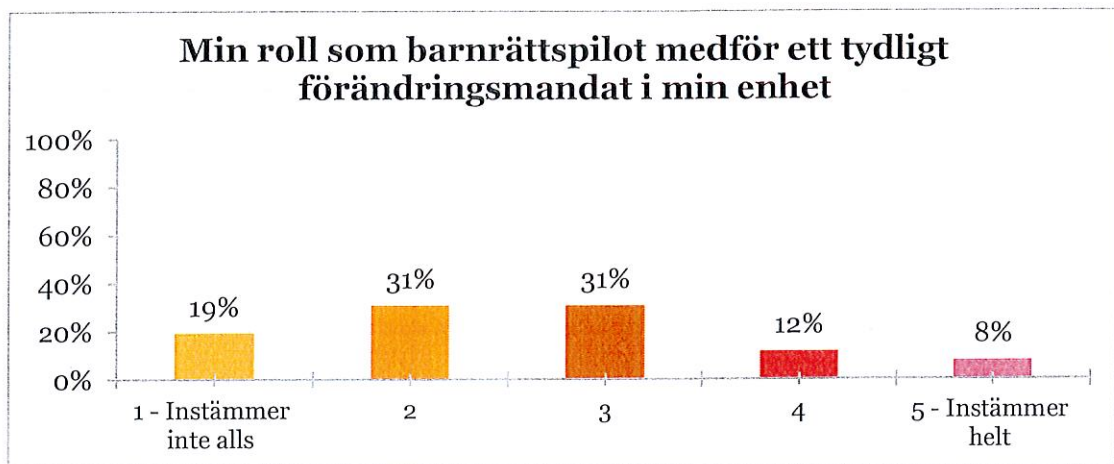
Ansvar:	Förvaltningschef
Uppdraget delegerat till:	Chefer på samtliga nivåer
Stödfunktion:	Barnrättsombud och barnrättspiloter

Förvaltningschef ansvarar för den verksamhetsnära organisationen och ansvaret är delegerat till chefer på samtliga nivåer. På förvaltningsnivån finns så kallade *barnrättsombud* för att införliva barnkonventionen i verksamheterna. Barnrättsombud ska utses i samtliga verksamheter som kommer i kontakt med barn och ungdomar. Ombudets uppgift är bland annat att vidareutbilda medarbetare i verksamheten och bidra till att barnkonventionens tillämpning blir ett aktivt verktyg i verksamheterna.

Som en del i arbetet med barnkonventionen ska verksamhetschefer utse *barnrättspiloter* inom respektive verksamhet som direkt eller indirekt har kontakt med barn och unga. Barnrättspiloterna verkar på chefens mandat. Barnrättspiloterna har i uppdrag att delta i utbildning och initiera diskussioner och förslag i verksamheten. Piloterna ska informera och till viss del utbilda medarbetare i verksamheten och bidra till att barnkonventionen efterlevs.

Enligt uppgift har 57 medarbetare inom regionen utbildats till barnrättspiloter under 2016. Utbildningen av barnrättspiloter har fram tills nu riktat sig till medarbetare inom hälso- och sjukvården, men ska framöver riktas till alla medarbetare inom regionen. Det kan noteras att antalet barnrättspiloter skiljer sig mellan verksamheterna; en del kliniker har flera barnrättspiloter (exempelvis har onkologkliniken ett flertal barnrättspiloter medan andra kliniker helt saknar utbildad barnrättspilot).

Huruvida barnrättspiloterna uppfattar sig ha mandat att förändra och påverka verksamheten utifrån barnkonventionens intentioner skiljer sig åt, visar svar från den webbenkät som skickades ut.

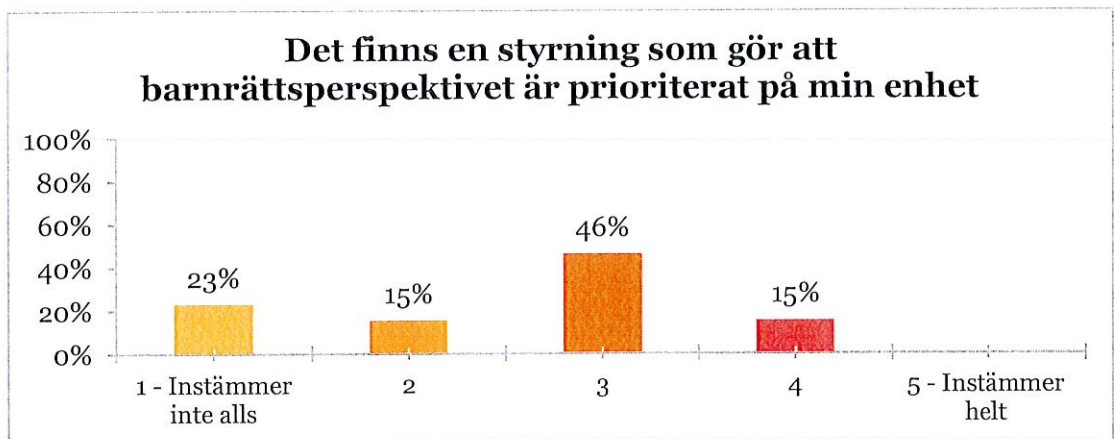

Respondenternas svar indikerar att flertalet barnrättspiloter inte anser att de har ett tydligt förändringsmandat inom sin enhet. Till enkätfrågan lämnades även kommentarer, exempelvis:

"Jag är tveksam om jag kan genomföra stora förändringar, utan min roll blir mer som informatör till mina kollegor."

"Svårt att bedriva ett barnrättsligt arbete trots hänvisningar till de dokument ang. barnkonventionen som finns i ledningssystemet. Tycks uppfattas på ledningsnivå som att detta arbete inte behöver prioriteras."

Diagrammet nedan visar respondenternas svar avseende styrning på sin enhet. Resultatet indikerar att flertalet barnrättspiloter inte anser att det finns en styrning som gör att barnrättsperspektivet prioriteras på enheten.

Intervjuade upplever att barnrättsfrågan endast är en av flera horisontella frågor som verksamheterna arbetar med och frågorna ställs mot varandra. Uppfattningen finns också att frågan inte har en så stor tyngd i verksamheterna och att frågan ofta hänger på eldsjälars samt ansvarig chefs intresse och kunskap. Även brist på tid och resurser anges som en orsak att barnrättsperspektivet inom vissa verksamheter inte har fått genomslag.

För att barnrättsperspektivet ska få ett större genomslag i verksamheterna besöker barnrättsstrategerna ledningsgrupper för att informera om arbetet. Därefter är det upp till

ledningsgrupperna att skicka representanter från verksamheten till barnrättspilotsutbildningen och arbeta vidare med frågan. Barnrättsstrategerna har inget mandat i frågan om att skicka representanter till utbildningen eller besluta om hur verksamheterna ska arbeta med frågan.

2.1.3. *Bedömning*

Kontrollmål:

Finns en tydlig styrning som säkerställer att barnkonventionen beaktas?

Finns det tydliga mål och styrdokument för regionens verksamhet, som tar fasta på barnkonventionens artiklar?

Vi kan konstatera att det inom regionen finns en uttalad vilja genom Program för barnkonventionen med tillhörande handlingsplan. Dokumenten är aktuella och tar fasta på barnkonventionens huvudartiklar. Vi bedömer det som positivt att tydliga och aktuella styrdokument finns beslutade. Regionens ambition och vilja på området är i så måtto tydliggjorda. Däremot instämmer vi med intervjuade att mätbarheten av de beslutade målen kan förbättras.

Det bör noteras att det av intervjuer och enkäter framgår att efterlevnaden i verksamheten av styrdokumenten samt den uppmärksamhet som frågorna får skiljer sig mellan olika enheter. Det finns skillnader i hur klinikerna har tydliggjort vad barnkonventionen ska betyda i deras verksamhet och barnrättspiloternas enkätsvar indikerar brister i hur barnrättsperspektivet prioriteras. En annan iakttagelse värd att notera är brister i kännedom och användning av de framtagna checklistorna.

Vår bedömning är att kontrollmålet huruvida det finns tydliga mål och styrdokument som tar fasta på barnkonventionens artiklar är uppfyllt.

Vår bedömning är att kontrollmålet som rör en tydlig styrning som säkerställer att barnkonventionen beaktas delvis är uppfyllt.

2.2. *Barnets bästa i arbets- och beslutsprocesser*

2.2.1. *Iakttagelser*

I handlingsplanen för 2016-2018 anges ett antal konkreta aktiviteter som ska genomföras för att nå upp till de beslutade målområdena i handlingsplanen. Aktiviteterna berör barn och ungas inflytande, att beakta barns bästa i beslut- och arbetsprocesser samt att öka kompetensen om barnkonventionen hos medarbetare inom regionen.

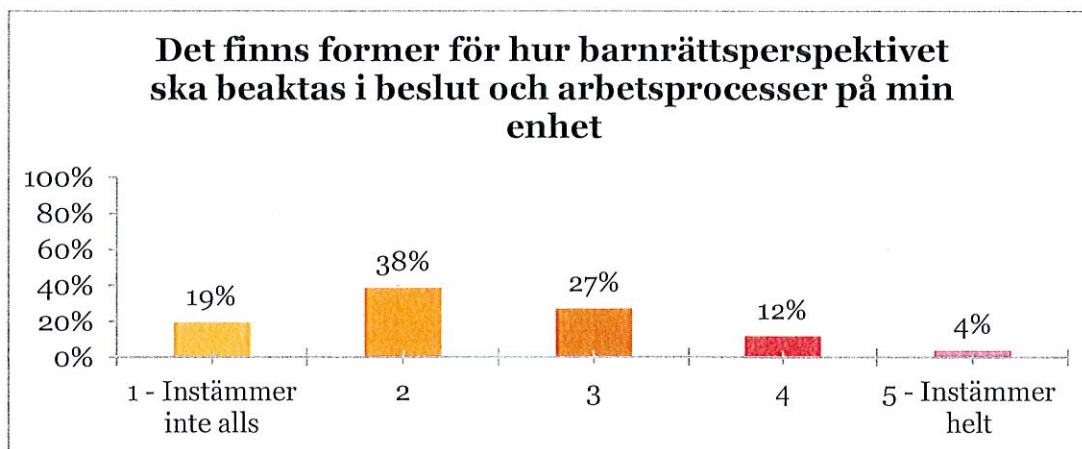
En aktivitet som anges i handlingsplanen för att beakta barns bästa i beslutsprocesser är bland annat att checklistan *Barnkonsekvensbeskrivning för beslut* ska användas av regionstyrelse och fullmäktig. En brist som framkom vid intervjuer avseende checklistorna är dock att medvetenheten/kännedomen om checklistorna är liten i verksamheterna och att de därför används sällan.

En annan aktivitet som anges i handlingsplanen är att registrera KVÅ-kod² vid orosanmälan. Varje medarbetare i verksamheterna kan registrera en kod i journalen som strategerna därefter kan följa upp. Enligt intervjuade är de olika verksamheterna olika bra på att registrera koderna. Bland annat har tandvården enligt intervjuade varit bra på att registrera orosanmälningar. Antalet orosanmälningar följs upp av barnrättsstrategerna i det årliga barnbokslutet.

Utifrån intervjuer med representanter för de utvalda klinikerna kan konstateras att det finns ett antal exempel på hur barnets bästa tas till vara i arbetet:

- Exempelvis arbetas inom Vuxenpsykiatri med barnmiljöronder och det finns en gruppverksamhet som drivs gemensamt med Västerås stad och Barn- och Ungdomspsykiatri för barn till psykiskt sjuka (Grinden) med syfte om att lära om och avdramatisera psykisk sjukdom samt ge möjlighet att träffa andra barn. Det förs även fram att en viktig del i arbetet är att ständigt påminna och uppmärksamma barn som anhöriga till patienterna. Barnrättspiloterna har i detta haft i uppdrag att ställa frågor till sin chef och sammanställa resultaten för att få en bild av hur arbetet med att ta till vara barnens perspektiv och rättigheter ser ut.
- Inom Medicinkliniken nämns arbetet med orosanmälningar som fungerande inom vissa enheter, medan det inom andra enheter har anordnats samtal för barn med anhöriga på kliniken. Det ser dock olika ut inom de olika enheterna och arbetet är begränsat.
- På övriga två tillfrågade kliniker uppfattas att aktiviteterna är begränsade. På Barnkliniken där barn är den primära målgruppen förekommer inga särskilda aktiviteter för att tillvarata barnets perspektiv, även om frågorna diskuteras som en del i det dagliga arbetet med att ge bästa möjliga vård till barnen. På Kirurgkliniken nämns inga särskilda aktiviteter utöver de medicinska/vårdrelaterade.

I webbenkäten undersöktes huruvida det finns former för hur barnrättsperspektivet ska beaktas i beslut och arbetsprocesser på respektive enhet. Enkätsvaren indikerar på att övervägande delen inte anser att det finns former för hur barnrättsperspektivet ska beaktas i beslut och arbetsprocesser på enheten.

² Klassifikation av vårdåtgärder (KVÅ) är koder som används för statistisk beskrivning av åtgärder inom hälso- och sjukvård.

Utdrag av kommentarer som lämnades till enkätfrågan:

”Det finns centrala dokument men de lyfts sällan/aldrig i vår verksamhet.”

”Känner inte till att det finns annat än allmänna materialet.”

2.2.2. Bedömning

Kontrollmål:

Finns former för hur barnets bästa tillvaratas i arbets- och beslutsprocesser?

Vi kan konstatera att det på övergripande nivå finns former för hur barnrättsperspektivet ska beaktas i arbets- och beslutsprocesser. Bland annat finns konkreta aktiviteter beskrivna i handlingsplanen. Av enkätsvaren framkommer att variationer mellan enheterna finns och att det i de flesta fall inte finns former för hur perspektivet ska beaktas i arbets- och beslutsprocesser. Det finns dock inom vissa verksamheter goda exempel på arbetssätt för att tillvarata barnrättsperspektivet. Vår bedömning är att styrdokumentens genomslag varierar och att det är oklart hur enheterna i organisationen tar sig an frågan. Beslutade former finns, medan utvecklade former i verksamheten varierar.

Vår bedömning är att kontrollmålet om förekomsten av former för hur barnets bästa tillvaratas i arbets- och beslutsprocesser är delvis uppfyllt.

2.3. Kännedom och utbildning

2.3.1. Iakttagelser

CBG har under 2016 haft tvådagarsutbildning för 57 barnrättspiloter inom hälso- och sjukvården. Under våren 2017 ställdes utbildningen in på grund av för lågt intresse då bara två intresseanmälningar inkommit.

Strategerna har under åren 2015 till 2017 besökt 12 ledningsgrupper för att informera om arbetet kring Barnkonventionen och uppmanat att skicka medarbetare från verksamheten på utbildning för att bli barnrättspiloter. Enligt intervjuade har inte alla ledningsgrupper skickat medarbetare för utbildning fastän strategerna informerat dem. Medicinkliniken och Vuxenpsykiatri som skickat flest medarbetare till utbildningstillfällena. Fler möten med ledningsgrupper är bokade under hösten 2017.

De intervjuade anser att det är mycket viktigt att utbilda verksamhetschefer och ledningsgrupper då det är de som beslutar att skicka medarbetare på barnrättspilotutbildningen. De har även mandat att visa att barns rättigheter är ett prioriterat område för verksamheterna att arbeta med. Däremot anser strategerna att det är svårt att få tid vid ledningsgrupperna då de hanterar många frågor. Information till ledningsgrupper leder inte alltid till att personal utses och skickas på barnrättspilotutbildningarna.

Vid intervjuer framkom att strategerna framöver vill rikta barnrättspilotutbildningen till fler verksamheter utöver hälso- och sjukvård och erbjuda utbildning på andra platser inom regionen förutom i Västerås.

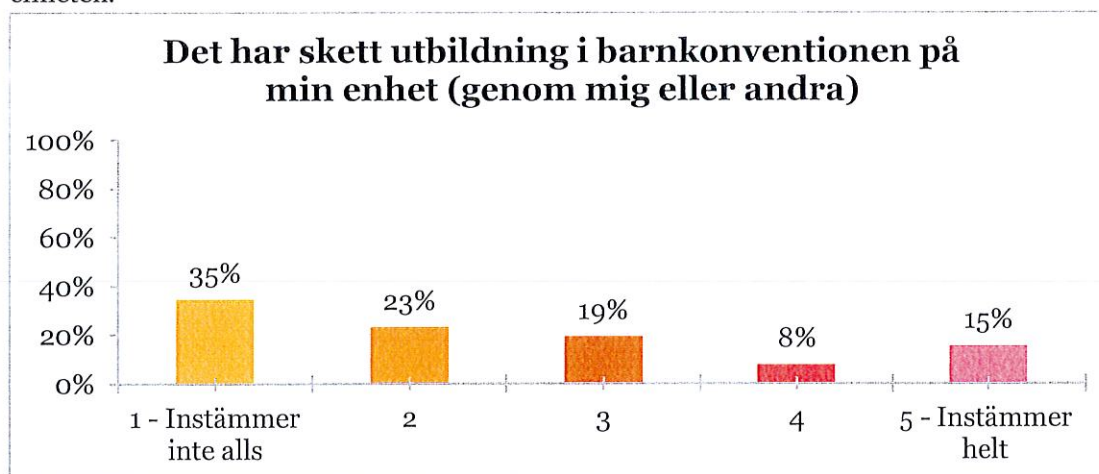
Under 2014 fick landstingsfullmäktige en utbildning avseende barns rättigheter. Det finns en önskan hos de intervjuade att genomföra en utbildning för ledamöter i fullmäktige och

styrelsen. Även fyra medarbetare inom Västmanlands lokaltrafik har fått en halvdagsutbildning kring barnkonventionen och barns rättigheter.

Utöver träffarna med ledningsgrupperna och barnrättspilotsutbildningarna under 2016 har ingen central utbildning genomförts. Däremot har separata verksamheter genomfört egna utbildningar. Exempelvis har inom Vuxenpsykiatri information till all personal getts via så kallade dialogmöten, där inbjudna föreläsare eller gäster har berättat om ett särskilt ämne. Senast var det barnrättspiloten som berättade om sin roll. Generellt bedöms av de intervjuade inom de tillfrågade klinikerna att det finns en allmän uppfattning om barnkonventionen, men att djupare kunskaper om de olika delarna och hur det påverkar arbetet till viss del saknas hos personalen. Detta ser dock något olika ut inom olika enheter/kliniker. CBG ingår som en liten del även i introduktionsutbildningen av sjuksköterskor via Lärcentrum.

Intervjuade anser att kännedomen om barnkonventionen och barns rättigheter har ökat inom regionen. Däremot skiljer sig kunskapen och intresset sig mellan verksamheterna. De som dagligen arbetar mot barn arbetar aktivt med frågorna medan andra verksamheter inte tycker att de har något att göra med barnkonventionen och barns rättigheter då de inte har barn som målgrupp. Arbetet drivs till stor del av eldsjälarna i verksamheterna. Det framförs att många medarbetare i regionen ser denna fråga som en av många frågor och att barnrättsfrågorna inte har samma vikt som exempelvis miljöfrågor.

Nedan visas respondenternas svar om det skett utbildning avseende barnkonventionen på enheten.

Resultatet visar att övervägande delen av barnrättspiloterna har svarat att utbildning inte har anordnats på enheten avseende barnkonventionen.

2.3.2. *Bedömning*

Kontrollmål:

Vilken kännedom finns om barnkonventionen och har någon utbildning skett i ämnet?

Vår bedömning är att finns personella resurser som erbjuder utbildning avseende barnkonventionen. Vi ser det som positivt att 57 barnrättspiloter har utbildats, eftersom det bör ha bidragit till en större medvetenhet för frågan och en spridning av kunskaper inom organisationen. Att utbildningen endast erbjudits till verksamheter inom hälso- och sjukvård samt att vissa verksamheter valt att inte utbilda barnrättspiloter har däremot gjort att antalet piloter skiljer sig mellan verksamheterna. Det är en brist att det finns stora variationer i hur verksamheterna visar intresse för frågan och medverkar i erbjudna utbildningar. Sammantaget har dock ett flertal utbildningsinsatser ändå ägt rum och fortsätter att ske, vilket enligt vår bedömning är positivt.

Vi bedömer även utifrån intervjuer och enkätsvar att barnrättspiloternas utbildningsuppdrag inte fullt ut präglar piloternas arbete, vilket är något som bör utvecklas.

Vår bedömning av kontrollmålet som rör kännedom om barnkonventionen och om utbildning har skett i ämnet är delvis uppfyllt. Det ska dock sägas att regionen har satsat på utbildning i olika former. Bristerna som kvarstår rör främst genomslaget ut i hela organisationen.

2.4. *Former för dialog och inflytande för barn och ungdomar*

2.4.1. *Iakttagelser*

I barnbokslutet för år 2016 redogörs för de aktiviteter som har genomförts under 2016 för att uppnå målen i handlingsplanen. Bland annat anges nedanstående aktiviteter som klara:

- Införa Dialogforum för barn
- Införa så kallade barnronder för bättre barnmiljö

Enligt intervjuade anses aktiviteterna som klara då syftet med aktiviteterna var att införa barnronder och dialogforum och genomföra dem på övergripande nivå, eftersom detta inte alls genomförts tidigare.

Dialogforum

Under 2015 fick Centrala barnrättsgruppen i uppdrag av styrgruppen att undersöka möjligheterna för att införa ett dialogforum för barn och ungdomar. Utifrån uppdraget har gruppen tagit fram ett förslag på modell för invånardialoger riktade mot barn och unga i Västmanland, daterat 2016-03-29. Förslaget går ut på att inrätta två olika typer av dialogforum.

- Informationsdialoger fyra gånger per år. Innebär att regionen bjuder in Västerås-barn till Regionhuset för dialog.

- Skoldialoger i länet. Innebär att politiker träffar barn antingen på en skola i kommunen eller i en regionslokal.

Under hösten 2016 och våren 2017 har representanter från styrgruppen och centrala barnrättsgruppen bjudit in barn och ungdomar från årskurs sex till första året på gymnasiet i Västerås för dialog. Dialogforumen har genomförts tre gånger där sju barn och unga deltog. Vid dialogforumen har olika tjänstemän från regionen fått berätta om sina verksamheter och barnen och ungdomarna har haft möjlighet att ställa frågor. Barnen och ungdomarnas frågor har enligt intervjuade lett till diskussioner och att tjänstemännen fått ta med frågorna vidare till andra forum. Vid styrgruppsmötet i juni 2017 diskuterades hur gruppen ska arbeta vidare med konceptet.

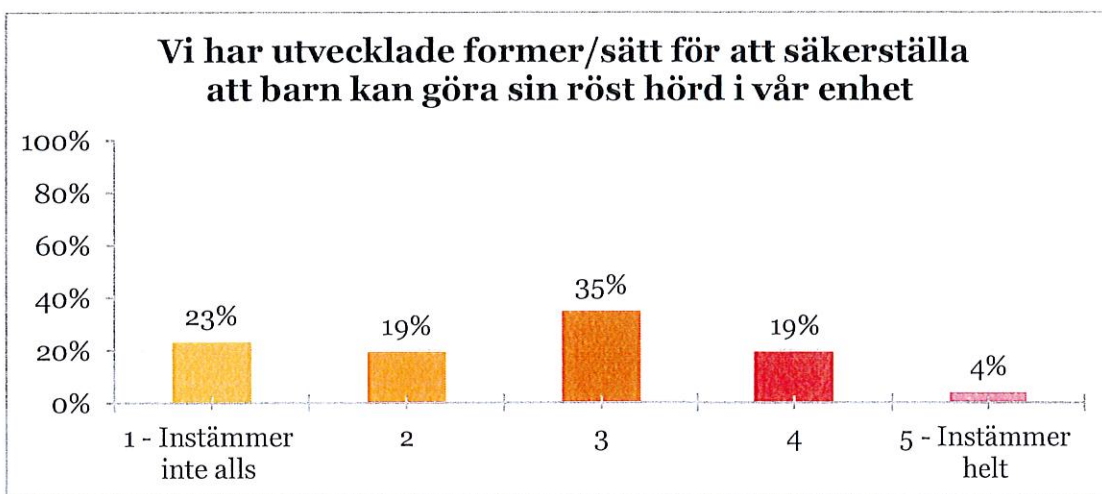
Ett exempel på dialog och inflytande från verksamheterna är att inom medicinkliniken har en av enheterna bjudit in barn till att ställa frågor om hur det är att vara patient. Former för dialog och inflytande bedöms dock vara ett utvecklingsområde inom medicinkliniken enligt intervju.

Barnmiljöronder

Vid intervjuer framkom att ett antal barnmiljöronder har genomförts inom regionen. Bland annat genomfördes under november 2015 en barnmiljörond på entrén till Västmanlands sjukhus i Västerås. Den centrala barnrättsgruppen med barnrättsombud deltog tillsammans med representant från fastighet. Två ronder genomfördes, en med sex barn i åldern 10-11 år och en med sex ungdomar i 16-års ålder. Reflektionerna från barnen och ungdomarna kommer ligga som underlag för ombyggnationen av entrén.

Även Vuxenpsykiatrien har genomfört en barnmiljörond där en grupp barn och en grupp ungdomar har fått gå runt i de delar av lokalerna som kan bli aktuella för dem att vistas i. De två gruppernas synpunkter och kommentarer har sammanställts och presenterats i ett dokument där också syfte och genomförande beskrivs. Barnmiljöronder har även genomförts inom exempelvis kirurgkliniken och onkologkliniken under år 2016.

Diagrammet nedan visar respondenternas svar på enkätfrågan om det finns former för att säkerställa att barn kan göra sin röst hörd på enheten.

Ett flertal svar pekar således på att sådana former saknas ute i enheterna.

Utdrag av kommentarer som lämnades till enkätfrågan:

” Kan bli bättre, men mer uppmärksammat nu. T.ex. om patient har minderåriga barn.”

2.4.2. Bedömning

Kontrollmål:

Finns former för dialog och inflytande för barn och ungdomar?

Vi ser det som positivt att handlingsplanen innehåller konkreta aktiviteter för att utveckla former för barns och ungas inflytande och dialog. Intervjuerna har även visat att det sker ett flertal aktiviteter för att öka barn och ungas inflytande i verksamheterna. Det är positivt att det finns goda exempel. Men vi ser även här att arbetet skiljer sig mellan verksamheterna och skillnaden i genomslag är värd att notera. Enligt vår bedömning finns ett arbete kvar att göra i att sprida goda exempel och utveckla former för dialog och inflytande i fler verksamheter. Barnrättspiloternas svar visar också att det finns brister i hur enheterna har utvecklat former för att säkerställa att barn kan göra sin röst hörd.

Vår bedömning av kontrollmålet om huruvida det finns former för dialog och inflytande för barn och ungdomar är att det är delvis uppfyllt.

2.5. Uppföljning och utvärdering

2.5.1. Iakttagelser

Enligt Program för barnkonventionen ska ett barnbokslut upprättas varje år där måluppfyllelse och goda exempel från verksamheterna redovisas. Vi har tagit del av Region Västmanlands barnbokslut för verksamhetsåret 2016.

I barnbokslutet redogörs resultatet av de aktiviteter som anges i handlingsplanen för barnkonventionen. Bland annat har barnronder för bättre barnmiljö införts och checklistan för barnkonsekvensbeskrivning inför beslut i styrelse och fullmäktige är under utveckling.

Även det strategiska barnrättsarbetet beskrivs i barnbokslutet. Bland annat anges att styrgruppen träffats fem gånger under året för att följa upp centrala barnrättsgruppens arbete. Under 2016 har 57 barnrättspiloter utbildats i regionens regi fördelat på fyra utbildningstillfällen.

I barnbokslutet följs även orosanmälningarna som görs i verksamheterna och som registreras genom KVÅ-koder. CBG följer orosanmälningarna i verksamheterna men också arbetet med det.

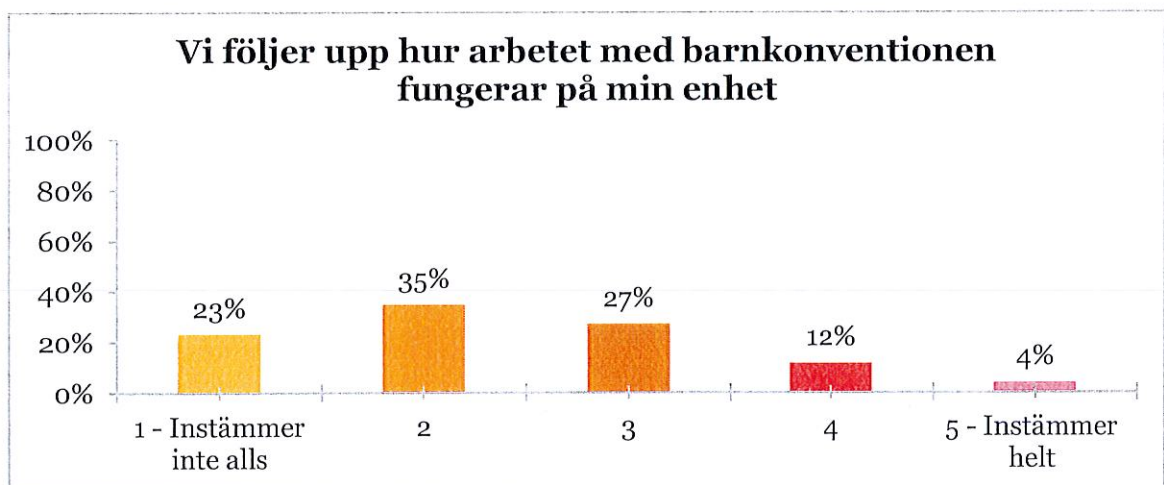
Utifrån barns rättigheter till hälso- och sjukvård, kultur och anpassad information i frågor som berör dem själva presenteras resultat från regionens olika verksamheter. Vid genomgång av barnbokslutet 2016 framgår att det inte finns några krav på vad som ska ingå i verksamheternas uppföljning avseende barnrättsarbetet. Varje verksamhet får själva besluta vad de vill leverera för underlag till barnbokslutet.

Utifrån intervjuer framkommer att barnrättsstrateg har i ansvar att samla in information från verksamheterna till barnbokslutet. Barnbokslutet ligger idag utanför den ordinarie uppföljningsprocessen vid årsbokslutet. Det är upp till strategen att samla in information och skriva årsbokslutet. Det framkommer också att det kan vara svårt att få in information från alla verksamheter då det inte finns krav på verksamheterna att lämna uppgifter och därför blir inte barnbokslutet komplett.

De intervjuade anger att uppföljningen behöver utvecklas. Bland annat nämns att en framtida revidering av programmet och handlingsplanen bör utveckla mål och aktiviteter som är mätbara. Målen bör innehålla mätetal som är hållbara flera år och på så vis blir jämförbara.

I Landstinget Västmanlands årsbokslut 2016 finns ett avsnitt med fokus på barns rättigheter. Avsnittet beskriver att Landstinget under 2016 arbetade vidare med barns rättigheter enligt handlingsprogrammet. Bland annat anges att under året utbildades ett 60-tal medarbetare inom barnkonventionen med syfte att lyfta barnrättsperspektivet och sprida kunskap i verksamheterna. Men också att landstingsfullmäktige beslutade att satsa extra medel för barnrättsfrågorna under 2017-2019, vilket skapar förutsättningar för ett fortsatt utvecklingsarbete.

Diagrammet nedan presenterar respondenternas svar om uppföljning av barnkonventionsarbetet följs upp på enheten. Resultatet är relativt spritt och indikerar att uppföljningen skiljer sig mellan enheterna.

"Har i den mån det går försökt att nå fram till folk på min avdelning, men får dock inget bra gehör tillbaka."

"Nej det gör vi tyvärr inte."

2.5.2. Bedömning

Kontrollmål:

Vilken uppföljning och utvärdering finns på området?

Vi bedömer det som positivt att ett barnbokslut upprättas årligen. Det skapar bland annat en bild av läget i regionen och uppmärksammar barnrättsperspektivet. Vi har dock noterat det saknas systematiska och tydliga krav på vad som ska levereras som underlag till barnbokslutet. Att barnbokslutet inte inkluderas i uppföljningen för regionens årsbokslut gör att flera verksamheter inte lämnar in uppgifter till CBG och därför inkluderas dessa verksamheters arbete inte i barnbokslutet. Barnrättspiloternas svar visar också att det finns brister i hur verksamheterna följer upp hur arbetet fungerar på enhetsnivå.

Vi anser att ett förtydligande och konkretiserande av vad som ska följas upp och hur, behövs för att bättre fånga olika aspekter av barnkonventionen. Detta är särskilt viktigt för de verksamheter som inte har barn och unga som primär målgrupp och som har svårare att konkretisera frågan. Vår bedömning är att det som ska rapporteras till barnbokslutet bör förtydligas för verksamheterna, detta för att stärka styrningen och ökad tydlighet i förväntningarna på verksamheterna rörande arbetet med att beakta och säkerställa att barnkonventionen efterlevs.

Vår bedömning är att kontrollmålet är delvis uppfyllt.

2017-10-05

Tobias Bjöörn

Uppdragsledare och projektledare